

βερνήτου ἀλήθεια δὲν θέλει ἀποκαλυφθῆ, ἐνόσω τὸ ἔλληνικὸν ἔθνος δὲν ἔννοήσῃ τί ἔστι Κυβέρνησις. 'Ο Ιωάννης Καποδιστριας ἵτο ἐκ τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, οἵτινες ἀναλαμβάνοντες ἐν καιροῖς κρισίμοις τὴν τῶν πραγμάτων κυβέρνησιν, ἢ σώζουσι τὴν πολιτείαν, ἢ μνήσκουσιν.'

Τῷ 1834 εἰςήχθη ὡς ὑπάλληλος ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῆς Δικαιοσύνης, ὑπὸ τοῦ τότε Ὑπουργοῦ Κ. Δ. Σχινᾶ, ὅτις ἥγαπτον αὐτὸν δι' ἄπαντος τοῦ βίου ὡς ἀδελφόν, παρέμεινε δὲ ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τούτῳ μέχρι τοῦ 1845, ὅτε ἀπελύθη ὡς ἐτερόχθιων.

'Εκτοτε ἐπεδόθη συντονώτερον εἰς τὰς ιστορικὰς αὐτοῦ μελέτας.

Μία τῶν πρώτων αὐτοῦ πραγματειῶν, Τὸ τελευταῖον ἔτος τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας, παρῆλθεν ἐν Ἑλλάδι ὅλως ἀπαρατήρητος· ἀλλ' ὁ πρύτανις τῶν τότε γερμανῶν φιλόλογῶν, ὁ περιφανῆς ἐν Γοτίγγηρη καθηγητῆς Karl Friedrich Hermann, λαβὼν πατὰ τύχην γνῶσιν αὐτῆς, ἰδού τίνα ἐξήνεγκε περὶ τοῦ ἔργου κρίσιν: „Ὕπὸ τὸν τίτλον „, τὸ τελευταῖον ἔτος τῆς ἑλληνικῆς αὐτονομίας“ “ ἐξεδόθη πρό τινος εἰς φῶς ἐν Ἀθήναις σύντομος μέν, ἀλλὰ σπουδαιοτάτη ιστορικὴ διατριβή, ἡς ὁ συγγραφεὺς μετὰ τοσαύτης πειστικότητος ἀποκρούει τὴν ἀλλοτε ἐπικρατοῦσαν καὶ παρά τινων μέχρι σήμερον πρεσβευομένην δοξασίαν, ὅτι ἡ Κόρινθος κατὰ τὸ αὐτὸν καὶ ἡ Καρχηδόνα ἔτος ἐκυριεύθη καὶ πατεστράφη ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, ἀποδεικνύων ὅτι τὸ γεγονός τοῦτο πολλῷ μᾶλλον πρέπει ν' ἀναγρῦῃ εἰς τὸ ἀμέσως ἐπόμενον ἔτος 145 π. Χ., ὡςτε καὶ παρ' ἡμῖν ἡ γνώμη τοῦ Ἐλληνος ἀρχαιοδίφου γενικῆς σχεδὸν ἔτυχεν ἡδη ἐπιδοκιμασίας“ (Gesammelte Abhandlungen, Göttingen 1849).

'Επέρα τοῦ ἡμετέρου Ιστορικοῦ πραγματεία, Περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ διαμορφώσεως τῶν φυλῶν τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ ἔθνους, 1855 προεκάλεσεν ἐπὶ ἐν καὶ ἐπέκεινα ἔτος κατ' αὐτοῦ ὕβρεις καὶ ἐρεσχελείας φοβεράς. Φαίνεται, ὅτι καὶ τότε δὲν ἔλειπον ἀνθρώποι, ἀνικανώτατοι μὲν κατὰ τάλλα, ἐπιτήδειοι δὲ νὰ ἐκμεταλλευθῶστε τὰ πάθη τῶν ἀπλουστέρων κατὰ τῶν ἀντιπάλων των, καὶ ὅτι ἔκτοτε χρονολογεῖται ἐν τῷ παρ' ἡμῖν κόσμῳ τῶν γραμμάτων ἡ πατὰ παντὸς τοῦ ὑπερέχοντος βάναυσος καὶ μοχθηρὰ ἐπιβουλή, τοσαύτας ἐπενεγκοῦσα μέχρι τοῦδε ἀδικίας. Καὶ ὅμως ὁ Κούρτιος ἔγραψε περὶ αὐτῆς κρίσιν, ἡς τὰ ἔγκωμια ἀπεζημίωσαν τὸν συγγραφέα διὰ τὴν τῶν ὅμογενῶν οἰκτρὰν παρανόσιν. „Ἡ περὶ ἡς διάλογος πραγματεία, ἐπιφέρει ὁ διάσημος ιστορικὸς μετὰ μακρὰν καὶ ἐπαινετικὴν τῶν δύο ἀλλων

καὶ ταύτης ὀνάλυσιν, διεγείρει πολλαχῶς τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀναγνώστου καὶ πᾶς τις, διατρέξας τὰς ιστορικὰς ταύτας μελέτας, θὰ ὅμοιογήσῃ ὅτι ὅλως νέαι καὶ ἄγνωστοι μέχρι τοῦδε εἰςηγοῦνται πρὸς ἐξέτασιν τῶν ζητημάτων ἐπόφεις. Πλεῖσται ὑπερχρόνιοι προληψίεις ἐξηγοῦνται ἐπιτυχῶς καὶ διαλύονται διὰ παντός, ἡ δὲ ἀληθῆς τῶν πραγμάτων κατάστασις προάγεται εἰς νέον διὰ τὴν ἐπιστήμην φῶς. 'Ο Ἐλληνος Ιστορικὸς δεικνύει ἀγαστὴν ὄντως ἐν τῇ ἐρεύνῃ ἀνεξαρτησίαν, ἔχει δέξυδερκέστατον ὄντως βλέμμα καὶ ζῆλον γνησίως ἐπιστημογίκων καὶ πάντοτε τῆς ἀληθείας ὑπερμαχοῦντα. Διὰ τοὺς ἀλλογενεῖς εἶνε τῇ ἀληθείᾳ εὐφρόσυνον, βλέποντας ἐν τοῖς Ἐλληνοῖς τοσαύτην περὶ τὴν μελέτην τῆς πατρίου ιστορίας δεινότητα καὶ τοσοῦτον ζῆλον πρὸς διδασκαλίαν αὐτῆς ἐν τῷ ἀδηναϊκῷ Πανεπιστημίῳ“ (Göttingische gelehrte Anzeigen, 20. Stück, 1857).

'Η μεγάλη Ιστορία τοῦ Ἐλληνικοῦ Εθνους εἶνε παστιγνωστος ὡς καὶ ὁ Ἐπίλογος αὐτῆς. Τὸ Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον, ἑορτάζον νῦν τὴν πεντηκονταετηρίδα ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτοῦ, οὐδὲν ἀλλο βεβαίως ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ἔργον, τοσοῦτον κραταδόσαν τὴν ἐθνικὴν συνείδησιν καὶ τοσοῦτον ἀμέσως καὶ τελεφρέως ἀνταποκριθὲν πρὸς τὸν μόνον ἀληθινὸν σκοπόν, δὸν προέθετο καὶ ἐπρεπε τῷ ὄντι νὰ διατηρήσῃ ἡ παρ' ἡμῖν ἀναγεννωμένη ἐπιστήμη.

'Ἐν τούτοις, ὅτε ἀνηγγέλθη ὅτι ὁ Ἐπίλογος θέλει μεταφρασθῆ εἰς τὴν γαλλικήν, μία ἐφημερίς ἐκ τῶν ἐγκριτωτέρων λεγομένων ἐβεβαίωσεν ὅτι ἀπορεῖ διατί θὰ μεταφρασθῇ εἰς τὴν γαλλικὴν ἔργον ἐκ τοῦ γαλλικοῦ μεταφρασθέντος Ἐλληνισμὸς ἐννοεῖ τὴν ἐθνικὴν αὐτοῦ νεότητα. 'Ἐπὶ τέλους ἡ Histoire de la civilisation Hellénique (Paris, Hachette, 1878) συνετέλεσε μὲν εἰς τὸ νὰ φημισθῇ τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως ἀπανταχοῦ τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου πολὺ πλειότερον ἡ καὶ αὐτὴ ἡ μεγάλη Ιστορία του, ἔδειξε δὲ εἰς τοὺς ζένους δι' αὐθεντικωτάτης μαρτυρίας πῶς ὁ νεώτερος Ἐλληνισμὸς ἐννοεῖ τὴν ἐθνικὴν αὐτοῦ νεότητα. 'Ἐν γένει δὲ ὅλαι αὐταὶ αἱ οἰκτραὶ ἀντιζηλίαι δὲν παρεκάλυψαν νὰ τιμηθῇ καὶ ἐν Ἑλλάδι ὁ Κωνσταντίνος Παπαρρηγόπουλος δόσον πολλοὶ ἐκ τῶν ἡμετέρων δὲν ἐτιμήησαν βεβαίως.

'Ανεδίχθη ἀπὸ τοῦ 1851 καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου, τῷ 1876 Πρόεδρος τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης, τῷ 1879 Πρόεδρος τοῦ Συνεδρίου τῶν Συλλόγων, ἐπὶ 14 ἔτη Ἐπίτιμος Πρόεδρος τοῦ Παρνασσοῦ, τῷ 1883 Πρόεδρος τῆς Ἐκθέσεως τῶν Κειμηλίων τοῦ Ἀγῶνος καὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη Πρόεδρος τοῦ πρὸς διάδοσιν τῶν Ἐλληνικῶν γραμμάτων Συλλόγου.

ΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΑΙ ΟΔΟΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΗΝ ΚΑΙ ΤΑΣ ΙΝΔΙΑΣ.

(συνέχεια).

Τότε ἐπῆλθον σοβαραὶ κρίσεις καὶ ταραχαὶ ἐν ταῖς ἐμπορικαῖς ἀγοραῖς τῆς Εὐρώπης. 'Ο πληθυσμὸς αὐτῆς εἰχεν αὐξῆθη, ἡ εὐπορία καὶ ἡ πολυτέλεια εἰχεν ἀναπτυχθῆ, αἱ ἀνάγκαιαι ἀπήγουν νὰ ἴκανοποιηθῶσιν, ἐν ᾧ ἀφ' ἑτέρου ἡ ἐπιταθεῖσα χειρωνακτικὴ καὶ παραγωγικὴ τῶν ἐργοστασίων δραστηριότης ἐπεζήτει νέας ἀγορᾶς καὶ νέους διχετοῦς πρὸς ἐξαγωγὴν τῶν διαφόρων προϊόντων. Συγχρόνως καὶ ὁ πλοῦτος τῶν ἐμπορικῶν τῆς Ἰταλίας πόλεων ἐκίνησε τὴν ζηλοτυπίαν καὶ τὸν φθόνον τῶν Ισπανῶν καὶ τῶν Πορτογάλλων, καὶ μάλιστα ἀφ' ὅτου ὁ Ιταλὸς ηρχισαν ἀπ' εὐθείας νὰ

συνεννοῶνται πρὸς τοὺς Ἀγγλους καὶ τοὺς Ὀλλαγδοὺς καὶ κατὰ τοὺς πλοῦς τῶν προσωρικῶντο εἰς τοὺς ισπανικοὺς λιμένας. Τὸ ἐπιχειρηματικὸν πνεῦμα τῶν Ισπανῶν καὶ τῶν Πορτογάλλων, στομιούθεν οὐκ ὀλίγον διὰ τῶν πολυετῶν πρὸς τοὺς Ἀραβαῖς πολέμων, εὗρε πρὸς τούτοις τροφὴν καὶ εἰς τὰ μεγαλεπήθιολα σχέδια τῶν βασιλέων των, καὶ οὕτω βλέπομεν αὐτοὺς περὶ τὰ μέσα τῆς 15^{ης} ἑκατονταετηρίδος ἀναπτύσσοντας μεγάλην ναυτικὴν δύναμιν καὶ δραστηριότητα δι' ἡς οἱ μὲν ἀνεκάλυψαν τὴν Ἀμερικήν, οἱ δὲ περιέπλευσαν τὸ ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἐλπίδος ἡτοι ἀνεῦρον τὸν αὐτὸν

ἐκεῖνον δρόμον πρὸς τὴν Ἰνδικήν, τὸν δποῖον πρὸ δύο περίπου χιλιάδων ἔτῶν εἶχον ἀνακαλύψει καὶ οἱ Φοίνικες δρυώμενοι ἐκ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης.

Μετ' οὐ πολὺ οἱ Βενετοὶ διεῖδον τὸν κίνδυνον, ὃν διέτρεχε τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ βιομηχανία τῆς πόλεως των ὡς ἐκ τῆς μετατοπίσεως τῆς πρὸς τὴν Ἰνδικήν συγκοινωνίας καὶ τῆς ἀφθονίας τῶν ἀνατολικῶν προϊόντων, ἀτινα παρῆγον αἱ ἀφρικανικαὶ ἀκταί, ἐφοβοῦντο δὲ μὴ χάσωσιν ἐντὸς δλίγου πάντα τὰ ὠφελήματα, ὅσα καὶ μετὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῶν Τούρκων ἐν Εὐρώπῃ κατώρθουν διὰ τῆς νομοσύνης των καὶ δεξιότητος νὰ προεπορίζωνται, αὐτοὶ μόνοι δύντες οἱ κυριώτεροι εἰςαγωγεῖς Ἰνδικῶν ἐμπορευμάτων ἐν Εὐρώπῃ. Ἀλλ' ὅτε αἱ δυτικαὶ καὶ ἀνατολικαὶ νῆσοι καὶ παραλίαι τῆς Ἀφρικῆς ἥρχισαν νὰ παράγωσιν ἀφθονα καὶ καλὰ Ἰνδικὰ προϊόντα, ἡ δὲ πρὸς τὴν Ἰνδικήν διὰ θαλάσσης δόδος καθίστα περιττὴν τὴν δι' Αἰγύπτου καὶ Μ. Ἄσιας ἐπικοινωνίαν, τὸ ἐμπόριον τῆς Ἰταλίας ἥρχισε νὰ καταπίπτῃ, ἐξηκολούθει δὲ νὰ παρακμάῃ καὶ ἀφ' οὗ οἱ Βενετοὶ συνῆψαν ἐπωφελῆ ἐμπορικὴν συγμήκην πρὸς τὴν Πορτογαλλίαν. Οἱ Πορτογάλλοι κατέστησαν οἱ πρῶτοι ἐμπορομεστῆται μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως, ἀπέκτησαν τὸ μονοπώλιον τοῦ ἐμπορίου ἐν τε Εὐρώπῃ καὶ Ἄσιᾳ, ὅριζον αὐτοὶ τὰς τιμὰς καὶ τὴν ἀξίαν τῶν προϊόντων καὶ ἐντὸς ἐκαποντασίας συνήδροισαν μυθῷδεις θησαυρούς. Ἐν τούτοις καὶ οὕτοι μετὰ τὰς ἀνελπίστους ταύτας ἐπιτυχίας ἔχαλάρωσαν τὰς ἐνεργείας των, καὶ ὁ φόβος πρὸ τοῦ ὄντος δύνατος των ἡλατώμη, ὅτε οἱ ναύαρχοι των, οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ διοικηταὶ διὰ βιαιοπραγῶν καὶ παντοειδῶν καταχρήσεων μετέβαλον εἰς ἐπικινδύνους καὶ ἀσπόνδους ἔχθρούς τῆς δυναστείας των τοὺς αὐτόχθονας λαοὺς καὶ ἡγεμόνας τῆς Ἰνδικῆς. Ὁ φόβος μετετράπη εἰς μῆσος καὶ τὸ μῆσος τοῦτο ἦτο τόσον ἰσχυρὸν καὶ ἀκατάβλητον, ὥστε καὶ αὐτὴ ἡ Ἰσπανία, προσαρτήσασα ἐν τῷ μεταξὺ ὡς κληρονομικὴν μερίδαν τὴν Πορτογαλλίαν, ἡναγκάσθη ν' ἀποστῇ τῶν ἐν Ἄσιᾳ κτήσεών της.

Ἄλλως δὲ τὰ ἐκ τῆς ἀμέσου πρὸς τὴν Ἰνδικήν συγκοινωνίας ὠφελήματα ποτέ δὲν θὰ ἥσαν τόσον σπουδαῖα, ἐὰν οἱ Ἰσπανοὶ ἐγίνωσκον προεγκόντως νὰ ἐκμεταλλευθῶσι τὴν ἀνακάλυψιν τῆς Ἀμερικῆς. Ἀντὶ γὰρ ἐπιδοθῶσιν εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν Ἰνδικῶν φυτῶν καὶ προϊόντων, περιωρίσθησαν ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν ἀναζήτησιν πολυτίμων μετάλλων. Πρὸς τοῦτο οὐδὲν παρείχετο δικαίωμα εἰς τοὺς ἔρευνας, δι' ὃ καὶ παρεκαλύψη ἡ ἀνάπτυξις τῶν ἀποικιῶν. Οἱ ἔξορυστόμενοι θησαυροὶ μετεφέροντο ἀποκλειστικῶς εἰς Ἰσπανίαν, ἥτις ἐτέρωθεν μόνη ἔπρεπε νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς διατροφὴν τῶν ἀποικιῶν. Καὶ οὕτως ὅμως ἡ χώρα ἐπτώχευσεν, ἐπειδὴ καὶ ἡ κυβέρνησις καὶ ὁ λαός τὸ μέγεθος τοῦ ἐθνικοῦ πλούτου ἐνόμιζον, ὅτι ἀπετελεῖτο ἐκ χρηματικῶν κεφαλαίων καὶ δὲν ἐλάμβανον ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἡ διατήρησις καὶ προαγωγὴ τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων, ἡ δεξιότης καὶ νομοσύνη τῶν ἐργαζομένων κεφαλῶν καὶ χειρῶν, ἡ εὐφορία καὶ διαρρύθμησις τοῦ κλίματος καὶ τῆς χώρας, ἡ καλλιέργεια καὶ βελτίωσις τῆς γεωπονίας, ἡ ἀνάπτυξις καὶ ἰδρυσις νέων βιομηχανικῶν κλάδων εἰνες ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ πολυτιμότερα καὶ τῶν μεγαλειτέρων ἐπὶ γῆς θησαυρῶν. Ἀλλ' οἱ Ἰσπανοὶ διὰ νὰ ναυπηγήσωσι πλοῖα ἀπεστέρουν τὴν χώραν τῶν προφυλασσόντων καὶ στολιζόντων αὐτὴν δασῶν, ἡλάττουν τοιουτοτρόπως τὴν γονιμότητα τοῦ ἐδάφους, ἐμετρίαζον τὰς καλλονὰς τῆς φύσεως καὶ τοῦ κλίματος τὴν εὐκρασίαν, δὲν ἐπειρῶντο δε ν' ἀναπληρώσωσιν ἐν ταῖς ἀποικίαις τὰς ἀπωλεῖας, ἀς διηγεικῶς ὑφίστατο ἡ πατρίς. Ἐὰν τούλαχιστον

εἰςῆγον εἰς Ἀμερικὴν τὰ Ἰνδικὰ ἐμπορεύματα καὶ, ὅπερ θὰ ἦτο δυνατόν, παρῆγον τοιαῦτα ἐπὶ ἀμερικανικοῦ ἐδάφους εἰς τόσον πλῆθος, ὥστε διὰ τοῦ περισσεύματός των εὐχερῶς νὰ πληρώνωσι τὰ ἔξωθεν προερχόμενα προϊόντα, θὰ ηδύναντο δύως δημόσηποτε τὸν χρυσὸν νὰ κρατήσωσιν ὡς ἀποθεματικὸν κεφάλαιον. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο δὲν ἥθελε προφυλάξει τὴν χώραν ἀπὸ τῆς πτωχείας, ἐφ' ὅσον οἱ κάτοχοι του δὲν τὸ ἐχρησιμοποιούσιν εἰς ἀνάπτυξιν τῆς γεωπονίας καὶ βιομηχανίας, ὅπως δύνανται διὰ τῆς θησαυρούς καὶ ἐθνικῆς παραγωγῆς νὰ ίκανοποιῶσι τὰς ἀνάγκας τῆς Ιδίας ἀγορᾶς καὶ τῶν ἀποικιῶν.

Πᾶν τούναντίον συνέβη ἐν Ἰσπανίᾳ, ἐπειδὴ καὶ ἡ βασιλικὴ ἀρχὴ καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ λαοῦ παρεγγνώριζεν, μᾶλλον δὲ εἰπεῖν περιεφρόνει, τὰς πλουτολογικὰς ἀρχὰς καὶ τὰ πλεονεκτήματα τῆς γεωπονίας. Ἡ αἰφνιδία πληθώρα τοῦ χρυσοῦ ἀπεξεμήλυσε τὸν λαὸν καὶ ἐνέπνευσεν εἰς τοὺς ἀρχοντας συβαριτικὰς ίδεας, ἡ βιομηχανία καὶ ἡ γεωργία παρημελήθησαν, ἡ ἐργασία, τὰ τρόφιμα καὶ τὰ προϊόντα τῆς φιλοπονίας ὑπερετιμήθησαν, τὸ ἀργύριον ἐκυλίστηκε καὶ τοῦτο πρὸς τὸ ἔξωτερικόν, ἀφ' οὐ διὰ τῆς ἔξωσεως τοῦ δραστηριωτέρου καὶ βιομηχανικωτέρου στοιχείου, τῶν Ἀράβων, παρελύθη πᾶσα ἐν τῇ χώρᾳ ἐμπορικὴ καὶ χειρωνακτικὴ κίνησις. Εἰς ζένας χειραρχίας περιῆλθεν ἀπαντάντα τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ βιομηχανία καὶ αὐτὸς δὲ τὸ ἀποικιακὸν ἐμπόριον ἐβλάπτετο καὶ ώριμος διὰ τοῦ λαθρεμπορίου τῶν Ολλανδῶν, τῶν Γάλλων καὶ τῶν Βρετανῶν. "Οσον δ' ηδέανεν η ἀπορία καὶ ἡ ἔνδεια, ἀλλο τόσον ἐμειούστο καὶ ὁ πληθυσμὸς τῆς χώρας καὶ ἐπὶ τέλους ἡ Ἰσπανία κατήντησε των πάντων πλέον νὰ στερηται καὶ νὰ μὴ ἔχῃ μήτε ίδεαν βιομηχανίαν, μήτε ίδιον ἐμπόριον, μήτε δάση, μήτε στόλον μήτε δὲ καὶ χρήματα· δ τόπος χρημάτη, αἱ πόλεις καὶ οἱ λιμένες παρήκμασαν, αἱ δὲ ἀλλοτε εὑφοροὶ πεδιαδεις μετεβλήθησαν εἰς ἀγόνους ἐρήμους. "Οτε δὲ τέλος, ἀνατραπείσης τῆς δυναστείας, ἡ οἰκονομολογικὴ πολιτικὴ ἡθέλησε ν' ἀκολουθήσῃ ἐναντίαν πορείαν, δ λαὸς τόσον εἶχεν ἀποξενωθῆ ἡ πρὸς τὴν ἐργατικότητα, ὥστε οὐδὲν σχεδὸν ἀπέφερον ἀποτέλεσμα ἀπαντες οἱ ἀγῶνες καὶ τὰ φρονιμώτερα μέτρα τῆς κυβερνήσεως.

"Η Ἰσπανία ἀπώλεσε διὰ παντὸς τὴν ἐπὶ τῶν θαλασσῶν κυριαρχίαν τῆς ἡ κυρία ὅμως ἐμπορικὴ κίνησις μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Ἰνδικῆς δὲν μετετοπίσθη πάλιν εἰς τὴν Μεσόγειον, ἀλλ' ἔμεινεν εἰς τὰς ἀνατολικὰς ἀκτὰς τοῦ Ἀτλαντικοῦ ὥκεανος. Τὰ ἐκ τῶν μεγάλων ἀνακαλύψεων κέρδη δὲν ἀπετελεῖσε πλέον ἡ Ἰταλία, ἀλλ' ἡ δυτικὴ Εὐρώπη. Καὶ ναὶ μὲν ἡκμαζεν ἐπὶ τινα εἰσέπι χρόνον ἡ βιομηχανία τῶν Ιταλικῶν πόλεων, ἀλλ' αἱ ἀλλαχοῦ βιομηχανικαὶ πρόδοιοι καθίστων τὰ Ἰταλικὰ προϊόντα ὅλως περιττὰ ἐν τε Ἀγγλίᾳ, Γερμανίᾳ καὶ Γαλλίᾳ. Οὕτω δὲ μικρὸν κατὰ μικρὸν παρήκμασαν ἡ Βενετία, ἡ Φλωρεντία, ἡ Γένουα, καὶ μετ' αὐτὰς ἡ Ἰσπανία καὶ ἡ Πορτογαλλία.

Μετὰ τὴν Λισβῶνα ἡ Ἀντβέρητη κατέλαβε τὴν πρώτην θέσιν ἐν τῷ παγκοσμῷ ἐμπορίῳ, χρησιμεύσουσα ὡς κεντρικὴ ἀποθήκη τῶν προϊόντων τῶν τροπικῶν κλιμάτων καὶ διανέμουσα αὐτὰ εἰς τὰς χώρας τῆς μέσης καὶ βορείου Εὐρώπης. "Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ καὶ ἐν τῇ λοιπῇ Φλανδρίᾳ κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους ἔφθασαν εἰς μέγαν βαθμὸν τελείτητος καὶ αἱ χειρωνακτικαὶ τέχναι. "Οτε δημοσιοὶ οἱ Ἰσπανοὶ ἀρχοντες ἥθελον νὰ καταστήσωσι τοὺς πάγτας καθολικοὺς, χιλιάδες ἐργατῶν καὶ βιομηχανῶν μετηνάστευσαν εἰς Ἀγγλίαν καὶ τὸ ἐμπόριον μετηνέκθη βαθμηδόν ἐξ Ἀντβέρητης εἰς Ολλανδίαν καὶ ίδια εἰς Ἀμερικήν. "Η λάμψις τῆς φλανδρικῆς πόλεως ἀπεσβέσθη τόσον ταχύτερον, καὶ διῆρεν οἱ

έμποροί της, οπως καὶ οἱ τοῦ Βυζαντίου, ἔξήσκουν μᾶλλον μεσιτικόν, παρὰ ἐνεργὸν ἐμπόριον. Ἀλλ' οἱ Ὀλλανδοί, ἐκ τοῦ ἐναντίου, εἶχον ἴδια πλοῖα καὶ ὅτε οἱ βασιλεῖς τῆς Ἰσπανίας ἀπήγγόρευσαν τοῖς ὑπηκόοις των τὴν πρὸς αὐτοὺς ἐπικοινωνίαν, ἔξωπλισαν ἴδιαις δυνάμεις στόλους καὶ ἔξαπέστειλαν αὐτοὺς εἰς τὰς Ἰνδικὰς θαλάσσας καὶ παντοιοτρόπως ἀντηγωνίζοντο πρὸς τοὺς Ἀγγλους, οἱ ὅποιοι συγχρόνως ἐπεδίωκον τοὺς αὐτοὺς σκοπούς.

Κατὰ τὴν χρονικὴν ταύτην περίοδον, ἦτοι περὶ τὰ τέλη τοῦ 16^{ου} αἰώνος, ἐγένοντο καὶ αἱ πρῶται ἀπόπειραι πρὸς ἀνακάλυψιν νέας θαλασσίας ἄδοι. διὰ τοῦ βορείου παγωμένου ὡκεανοῦ πρὸς τὴν Ἰνδικὴν καὶ τὴν ἀνατολικὴν Ἀσίαν. Καὶ ἀπέτυχον μὲν αἱ ἀπόπειραι, ἀλλ' οἱ Ὀλλανδοί καὶ οἱ Ἀγγλοι ἔξηκολούμησαν τὰς ἐπιχειρήσεις των πρὸς εὔρεσιν ἄλλης θαλασσίας ὄδοι πρὸς τὰς χώρας ἐκείνας, ὅτε καὶ οἱ μὲν πρῶτοι περιέπλευσαν τὸ βόρειον ἀκρωτήριον, οἱ δὲ τελευταῖοι ἀνακάλυψαν τὸν κόπον τῆς Λαγκαστρίας ἐν τῇ Βορείῳ Ἀμερικῇ. Ἐν γένει δὲ τὸ καλούματα, ἀτιναὶ οἱ Ἰσπανοὶ καὶ οἱ Πορτογάλλοι παρενέβαλλον εἰς τὰς προδέσεις τῶν ἄλλων ἔθνων ἕσσον ἀφορᾶς τὴν Ἰνδικὴν καὶ τὴν Ἀμερικήν, παρέσχον τὸ ἐνδόσιμον, ὅπως εὑρεθῶσι καὶ ἄλλαι χώραι καὶ νῆσοι ἐν τῇ βορείῳ Ἀμερικῇ, τῇ Νοτίῳ θαλάσσῃ καὶ τῇ Αὐστραλίᾳ. Τὴν μερίδα τοῦ λέοντος κατὰ τὰς ἀνακαλύψεις ταύτας ἀπεκόμισαν αἱ Ἀγγλοι, οἵτινες εἰργάζοντο καθ' ὅλως διάφορον πρόγραμμα, παρὰ οἱ Ἰσπανοί. Εἰς τὰς ἀνακαλυπτομένας χώρας ἔφερον εὐρωπαίους ἐργάτας καὶ χειρωνακτας καὶ προϊσπίζον οὐ μόνον τὸ ἴδιον ἐμπόριον, ἀλλὰ καὶ τὴν βιομηχανίαν ἐπροφύλασσον ἀπὸ παντὸς ζένου ἀνταγωνισμοῦ. Τοὺς ἔνους ἐμπόρους καὶ μεταπράτας καὶ ἴδια τοὺς ἐκ τῶν ἀνσεκτικῶν πόλεων δρμωμένους ἀπεστέρησαν παντὸς οἰουδήποτε προνομίου καὶ κατεδίκαζον μάλιστα αὐτοὺς εἰς ὑπερορίαν. Τὴν πολιτικὴν δὲ ταύτην τῆς βασιλίσσης Ἐλισάβετ ἥκιολούμησε κατὰ γράμμα καὶ δικαίωσε τὸν Κρομβέλλος, παντοιοτρόπως

ὑποστηρίξας καὶ τὸ ἐντόπιον ἐμπόριον, τὴν ναυτιλίαν καὶ τὴν βιομηχανίαν. Εύτυχεῖς πόλεμοι καὶ ἐκστρατεῖαι κατέστησαν αὐτοὺς κυρίους μεγάλων ἐκτάσεων γῆς ἐν Ἀμερικῇ καὶ ἐν Ἀσίᾳ καὶ ἴδιαζόντως ἐν Ἰνδικῇ, ἐν ὧ δὲ ἡ δύναμις τῆς Ἰσπανίας κατέπιπτεν, τὸ ἀγγλικὸν κράτος ἐπεξετείνετο καθ' ὅλας τὰς ἥπειρους καὶ μετὰ ἔκαπονταετῷ ἀδιάκοπον ἐργασίαν ἔν τε τῷ ἐσωτερικῷ καὶ ἔξωτερικῷ κατέστησεν αὐτοὺς κυρίους τῆς Ἰνδικῆς καὶ τῶν θαλασσῶν.

Τὸ πρῶτον μεγαλεπήβολον σχέδιον κατὰ τῆς ἀγγλικῆς ὑπεροχῆς συνέλαβεν ἡ πρώτη γαλλικὴ δημοκρατία, ἔξαποστείλασα τὸν στρατηγὸν Βοναπάρτην μετὰ στρατοῦ εἰς Αγγλικόν. Ἀλλὰ ἐναυάγησε τὸ τολμηρὸν σχέδιον, δι' οὗ ἐσκοπεῖτο ἡ κατάκτησις τῆς γῆς τῶν Φαραὼ καὶ τῶν πλησίον κειμένων ἀσιατικῶν χωρῶν, διότιν νὰ προεβληθῇ ἡ ἀγγλικὴ δύναμις εἰς τὰ τρωτότατα αὐτῆς μέρη. 'Ο αὐτοκράτωρ Ναπολέων δ' Α'. ἀνέλαβεν αὖθις νὰ πραγματώσῃ τὸ σχέδιον τοῦτο, ηγρύζας τὸν ἥπειρωτικὸν ἀπονλεισμὸν ἀφ' ἐνός, καὶ δείξας ἀφ' ἑτέρου εἰς τοὺς Ρώσους τὴν πρὸς τὰς Ἰνδίας ἀγουσαν. Καὶ ἐκ τοῦ γιγαντώδους τούτου ἀγῶνος οἱ Ἀγγλοι ἔξηλθον πάλιν νικηταί, μόλις δὲ κατὰ τὰ τελευταῖα τριήκοντα ἔτη ἥρχισαν οἱ Ρώσοι ἐπὶ τῇ βάσει τελείου καὶ μεμελητημένου προγράμματος νὰ ἐπεκτείνωσι τὴν χώραν των πρὸς τὴν Ἰνδικήν. Ταῦτο χρέωνται δ' ἐπεμελήθησαν παντὶ σμένειν ν' ἀποδώσωσι τὴν παλαιὰν σημασίαν εἰς τὸ ἐμπόριον πρὸς τὰς πέραν τοῦ Καυκάσου χώρας, τὸ Τουρκεστάν, τὴν Περσίαν, τὸ Ἀφγανιστάν καὶ τὴν Κίναν. Ἀλλ' ὑπὸ τὴν ἐποφθιμήν ταύτην ἐδείχθη, διτὶ δὲν ἡδύνατο νὰ δημιουργηθῇ ἀνταγωνισμὸς πρὸς τὸ μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Ἀσίας ἐμπόριον, ἐφ' ὅσον ἡ διὰ ξηρᾶς μεταφορὰ ἦτο δαπανηροτέρα τῆς διὰ θαλάσσης, τοῦτο δὲ ἐγίνωσκον κάλλιστα καὶ οἱ Ἀγγλοι, δι' οὓς καὶ οὐδαμῶς ἀντέτεινον, οὐδὲ παρενέβαλλον προκόμματα εἰς τὰς Ἀσίας προόδους τῆς ρωσικῆς δυνάμεως.

(Ἐπεταὶ τὸ τέλος.)

Η ΔΙΚΗ ΤΟΥ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ.

Μακρὰν ἀλλοτε μετὰ λαμπρᾶς εἰκόνος ἔδημοσιεύσαμεν ἐν τῇ „Κλειστῷ“ (Τόμ. Α', 1885, σελ. 34, 49, 68) περὶ Σωκράτους πραγματείαν, ὑπὸ τε κοινωνικὴν καὶ φιλοσοφικὴν μέχρι τινὸς ἔποφιν ἔξετάζουσαν τὰ κατὰ τὸν ἄνδρα, σήμερον δὲ ἐπιχειροῦμεν διὰ βραχέων νὰ ἐκθέσωμεν τὴν περιφήμον δίκην αὐτοῦ ἀφοροῦν λαμβάνοντες ἐκ τῆς ἔξαιρίας ἐλαιογραφίας τοῦ πολλοῦ Van den Kerkhoven.

Ἐβδομηκοντούτης ἥδη ἦν δικαίωση τοῦ Σωκράτης, ὅτε ἔξηγγέλθη ἡ κατ' αὐτοῦ περιβόητος κατηγορία: „Ἄδικει Σωκράτης οὓς μὲν ἡ πόλις νομίζει θεοὺς οὐ νομίζων, ἔτερα δὲ καὶ καὶ τοὺς νέους διαιρετοῦντας τίμημα θάνατος.“ Ο Μέλητος, τὸν ὅποιον δικάιωσε τὸν Εὐθύνφρον πάρειςάγει ὡς ἀσήμαντον νεανίσκον, ἔχων συνηγόρους τὸν Ἀνυτόν καὶ τὸν Λύκωνα, ἀνέφερε τὴν ἀσεβείας γραφὴν πρὸς τὸν ἄρχοντα βασιλέα, εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ δόποιου ὑπήγετο πᾶσα περὶ τῶν διηγευτικῶν ὑπόθεσεις.

Διατί δικαίωσε δικαίωση τόσον αἰφνιδίως καὶ ἐν τοιαύτῃ ἥλικᾳ ἐνήχθη, ἀφοῦ δηλ. ἐπὶ τριάκοντα καὶ πλέον ἔτη ἀφεθη ἐλευθερος νὰ διαδάσκῃ ἐκείνα, δι' ὃσα νῦν κατηγορεῖται; Τὸ περιέργον εἶναι διτὶ τὸ ζήτημα δὲν ἔξακριβοῦται ἐκ τῶν σωζομένων μαρτυριῶν τῆς δίκης. ταύτης, ἐπιτρέπεται

δικαίωση νὰ δημιοθέσωμεν μετὰ πάσης πιθανότητος, διτὶ προσωπικαὶ μᾶλλον ἀφορμαὶ προύκαλεσαν τὴν ἀδικού τοῦ φιλοσόφου καταδίωξιν, διότι δὲ τὰ μέγιστα τότε δυνάμενος Ἀγυπτίου εἶχε λόγους παλαιοῦ κατὰ τοῦ Σωκράτους μίσους καὶ αὐτὸς πρὸ πάντων συνετέλεσεν εἰς τὴν οἰκτρὰν τῆς δίκης ἐκείνης ἔκβασιν. Οὐδὲν ἥττον ἀφ' ἑτέρου εἶναι ἀληθές, διτὶ μετὰ τὴν βαθμιαίαν παρακμὴν τῆς Ἀθηναϊκῆς πολιτείας καὶ τὴν ἐπικράτησιν τῆς ὀλιγαρχικῆς μερίδος καὶ πάσης ἐντεῦθεν βιαιοπραγίας, συνηθέστατα παρείχοντο δύματα εἰς τὰ διλονέντας ἔξαπτόμενα τῶν πολιτῶν πάθη οἱ διποιοῦν ἔξέχοντες ἐκ τῶν ἀντιπάλων, διάκονοι μάλιστα διεκρίνοντο οὕτοι εἰπεῖται καὶ ἐλευθεροστομία.

Καὶ διτὶ μὲν ἀφορᾶς εἰς τὸ πρῶτον τῆς κατηγορίας μέρος οὐδαμῶς δικαιολογεῖται διαχωρισμὸς τῶν ἐναγόντων, διότι δὲ Σωκράτης διαρρήδην ἐδίκλασεν διτὶ δὲ δικαίωσην πρὸ ποδεικού τὴν προεξήκουσαν πρὸς τοὺς θεούς λατρείαν. Ἀλλὰ προφανῶς οἱ ἀντίδικοι ἐπεχειρήσαν κακῇ τῇ πίστει νὰ διατρέψωσι τὴν περὶ τοῦ διαιμονίου δλῶς ἀτομικὴν τοῦ φιλοσόφου πεποιθήσιν, δλῶς δὲ διάφορον εἶνε τὸ ζήτημα, ἀν οἱ κατηγοροὶ πρέπει νὰ δικαιολογηθῶσιν ἐνώπιον τῆς κρίσεως ἥμιν τῶν μεταγενεστέρων, ὡς ἀγνοοῦντες, ἢ μᾶλλον παρανοήσαντες τὸ λεξιλόγιον τῆς διαλεκτικῆς τοῦ Σωκράτους.